

**Комюнике от Брюж
относно засилването на
европейското сътрудничество
в областта на професионалното
образование и обучение
за периода 2011—2020 г.**

*Комюнике на министрите от ЕС, отговарящи за професионалното образование и обучение,
европейските социални партньори и Европейската комисия
от заседание за преразглеждане на стратегическия подход и приоритетите
на процеса от Копенхаген за 2011—2020 г., проведено в Брюж на 7 декември 2010 г.*

ПРЕДГОВОР

Декларацията от провела се на 29—30 ноември 2002 г. среща в Копенхаген постави началото на европейската стратегия за засилване на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение (ПОО), известна като „процеса от Копенхаген“. И сега — през 2010 г., въз основа на нашето 8-годишно европейско сътрудничество ние определихме дългосрочните стратегически цели за следващото десетилетие (2011—2020 г.). Взехме под внимание постиженията си, настоящите и бъдещите предизвикателства, и основните принципи и идеи на процеса от Копенхаген. Нашата работа беше подпомогната от извършения от Европейския център за развитие на професионалното обучение (Cedefop) цялостен преглед на процеса въз основа на проучване, проведено в 27-те държави-членки, Исландия, Норвегия и Лихтенщайн, както и на подобен доклад за Хърватия, Турция и бивша югославска република Македония, изготвен от Европейската фондация за обучение.

I. НОВ ИМПУЛС ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В ЕВРОПА

НАСТОЯЩИ И БЪДЕЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Образование и обучение за бъдеща Европа

Европа се опитва да се възстанови от тежка икономическа и финансова криза. Безработицата е висока, особено сред младите хора¹. Кризата изостри нуждата от реформи в нашите икономики и общества. Европа иска да бъде по-интелигентна, по-устойчива и по-приобщаваща. За да постигнем това, се нуждаем от гъвкави системи за качествено образование и обучение, които да отговарят на настоящите и бъдещите ни нужди².

Развитие на пазара на труда

¹ Данните от м. септември 2010 г. за 27-те държави-членки на ЕС сочат, че общият процент на безработица е 9,6, а безработицата сред младите хора — 20,3 % (източник: Евростат).

² На 9 юни 2010 г. Европейската комисия прие съобщения, озаглавено „Нов импулс за европейското сътрудничество в професионалното образование и обучение за подкрепа на стратегията „Европа 2020“, с което се предлага общата рамка на бъдещата програма за европейската политика в областта на ПОО.

КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ — ВЕРСИЯ 7, М. ДЕКЕМВРИ 2010 Г.

Понастоящем в Европа около 76 млн. души на възраст между 25 и 64 години (което се равнява приблизително на населението на Италия, Унгария и Австрия) са или нискоквалифицирани или нямат никаква квалификация. Твърде голям брой хора на възраст между 18 и 24 години продължават да напускат системата на образование и обучение, без да са получили квалификация. Има спешна необходимост от мерки за предотвратяване на преждевременното напускане на училище или за справяне с този проблем. Прогнозите на Cedefop за необходимите умения за следващото десетилетие сочат, че в следствие на технологичните промени ще нарасне търсенето на хора с висока и средна квалификация за сметка на нискоквалифицирания персонал. Дори за работните места, за които преди са наемани предимно хора с ниска квалификация, вече все повече се търси средно и високо ниво на квалификация. Това означава, че за в бъдеще за хората с нисък (или без) образователен ценз ще е все по-трудно да си намират работа. Налице са също така все повече доказателства за нарастваща поляризация при заплащането — все по-високи заплати за висококвалифицираните работници и все по-ниско заплащане на труда на неквалифицираните работници.

Правилните умения

През 2020 г. днешните студенти и ученици ще са все още в началото на своята кариера, като ще им предстоят поне 30 години професионално развитие, някои от тях ще упражняват професии, които днес все още не съществуват, а други — вероятно професии, които ще изчезнат.

Трябва да подобрим капацитета на ПОО да отговоря на променящите се изисквания на пазара на труда. За да може при предлагането на ПОО да бъдат отчетени променящите се нужди на пазара в дългосрочен план, се изисква по-добро познаване на нововъзникващите отрасли и умения и на перспективите пред съществуващите професии. Заедно със съответните заинтересовани страни ние трябва редовно да преразглеждаме стандартите за предоставяне на образование/обучение, които определят какви знания и умения трябва да се очакват от притежателя на дадена диплома или сертификат. Това означава тясно сътрудничество между играещите активна роля при прогнозирането на нужните умения заинтересовани страни, сред които представители на съсловията, социални партньори, съответни организации на гражданското общество, както и организации, предоставящи образование и обучение. Трябва редовно да адаптираме съдържанието, инфраструктурата и методите на ПОО, за да бъдат в крак с прехода към нови производствени технологии и организация на работа.

Преминаването към екологична икономика е значима тенденция, която оказва въздействие върху необходимите умения в множество различни професии и отрасли. Редица необходими умения вече се използват при вече съществуващи професии. По-конкретно, пазарът на труда търси

баланс между развиването на общи екологични умения (напр. намаляване на отпадъците, подобряване на енергийната ефективност) и специфични умения. Така както уменията в областта на информационните технологии и комуникациите днес са от възлово значение за всички, за в бъдеще екологичните умения ще са от значение почти за всички професии.

Застаряващото население

Бъдещият европейски пазар на труда ще трябва да се справя едновременно със застаряващото население и оредяващите редици на младите хора. В резултат на това все повече ще се налага хората в зряла възраст, и по-специално по-възрастните работници, да актуализират и разширяват уменията и компетентностите си посредством продължаващо ПОО. Тази по-голяма необходимост от учене през целия живот означава, че трябва да разполагаме с по-гъвкави начини за неговото предоставяне, обучения според потребностите и утвърдени системи за валидиране на неформални и самостоятелни форми на обучение. Потенциалът на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) може да бъде използван за насърчаване на образованието и обучението от разстояние.

Двойната цел на ПОО

Първоначалното и продължаващото ПОО имат обща двойна цел — да допринесат за пригодността за заетост и за икономическия растеж, и да се изправят пред широк спектър обществени предизвикателства, по-специално да насърчават социалното сближаване. Те следва да предлагат както на младите хора, така и на хората в зряла възраст атрактивни и стимулиращи възможности за професионално развитие и да са еднакво привлекателни както за жените, така и за мъжете, за хората с висок потенциал и за тези, които по някаква причина са изложени на риск от изключване от пазара на труда.

Качество и отлични постижения

Предвид ролята на ПОО в европейските общества и икономики, от решаващо значение е да се осигури устойчивост и отлични постижения на образованието и обучението. Ако Европа иска да запази водещото си място като износител на промишлени стоки в световен мащаб, тя трябва да разполага с ПОО на световно ниво. В обществото на знанието професионалните и академичните умения и компетентности са еднакво важни.

Разнообразието на европейските системи за ПОО е предимство при взаимното обучение. Необходими са прозрачност и общ подход към осигуряването на качество, за да се изгради взаимно доверие, което ще улесни мобилността и признаването на уменията и компетентностите

между тези системи. През следващото десетилетие осигуряването на качество трябва да е от първостепенно значение при европейското сътрудничество в областта на ПОО.

Предоставяне на възможности на хората

Не само пазарите на труда, но и обществата като цяло търпят динамични промени. Ние трябва да им предоставим възможности да се адаптират към новостите и да се справят с промените. Това означава да им позволим да придобият знания, умения и компетентности, които не са изцяло свързани с професията им. Тези по-широки компетентности (ключови компетентности) са важни за успеха в живота и тяхното придобиване следва да бъде възможно както чрез ПОО, така и чрез всякакви други форми на образование. ПОО трябва също да дава възможност на учещите се да доразвият, допълнят и надградят своите ключови компетентности, без да се пренебрегват професионалните умения. По-конкретно, уменията и компетентностите в областта на ИКТ и владеенето на чужди езици ще бъдат все по-решаващи за намиране и оставане на работа, както и за справяне с ежедневието.

Ученето в процеса на работа е начин хората да развият потенциала си. Фактът, че обучението се извършва в работната среда значително допринася за изграждането на професионална идентичност и повишава самочувствието на хората, които иначе може да се възприемат като неуспели. Обучението на работното място позволява на работещите да развият потенциала си, като в същото време запазят доходите си. Добре функциониращото ПОО, което позволява обучение на работното място и извън него — почасово или целодневно — може да има важен принос за социалното сближаване в нашите общества.

Интернационален характер на ПОО

Като действащи лица на световния пазар на образователни услуги националните системи за ПОО трябва да поддържат връзка с останалия свят, за да могат да бъдат актуални и конкурентоспособни. Те трябва подобряват възможностите си да привличат учащи от други европейски държави и от трети страни, предоставяйки образование и обучение, както и по-лесно признаване на уменията им. На фона на демографските промени и международната миграция тези въпроси придобиват още по-голяма важност. Въпреки оформящото се европейско пространство за образование и обучение, все още не сме постигнали първоначалната си цел за премахване на пречките пред мобилността, която все още остава ниска сред учащите в рамките на ПОО. За да могат нашите системи за ПОО да привличат по-голям брой учащи, е необходима по-качествена и целенасочена информация.

Сред основните предизвикателства за в бъдеще е да повишим значително транснационалната мобилност на учещите се и на учителите и да постигнем признаване на придобитите зад граница знания, умения и компетентности.

Инвестициите в ПОО — споделена отговорност

Разработването на ПОО е отговорност, поделена между националните правителства, социалните партньори, предоставящите ПОО, учителите, обучителите и учещите се: всички те имат взаимен интерес от по-тясно сътрудничество.

Нарастващата важност през последните години на ученето в зряла възраст също изисква допълнителни ресурси. Икономическият спад не бива да води до свиване на инвестициите в ПОО. Поради бюджетните ограничения са необходими новаторски решения, за да осигурим устойчиво финансиране на ПОО и да гарантираме, че средствата се разпределят ефикасно и справедливо.

ВАЖНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ НА ПРОЦЕСА ОТ КОПЕНХАГЕН

Процесът от Копенхаген изигра решаваща роля за осъзнаването на значимостта на ПОО както на национално, така и на европейско равнище. Най-осезаем е напредъкът при общите европейски инструменти³, принципи и насоки, които бяха разработени, за да се подобри прозрачността на квалификациите, тяхната сравнимост и преносимост, както и за да се подобри гъвкавостта и качеството на обучението. С тях се поставят основите на истинско европейско пространство за образование и обучение.

Ефектът от процеса от Копенхаген върху политиките в областта на ПОО беше бърз и осезаем: той предизвика задълбочени реформи, сред които разработването на национални квалификационни рамки с цел прилагането на Европейската квалификационна рамка (EQF) и преминаването към подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето. Като изместват гледната точка от учебен процес, съсредоточен върху вложените ресурси, към учебен процес, съсредоточен върху резултатите от ученето, всеобхватните рамки, които включват

³ От 2002 г. насам бяха разработени следните инструменти: Европас, Европейска квалификационна рамка, Европейска система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) и Европейска референтна рамка за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение (EQAVET).

КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ — ВЕРСИЯ 7, М. ДЕКЕМВРИ 2010 Г.

общото образование, ПОО и висшето образование, могат да спомогнат за създаването на прозрачни, достъпни и гъвкави национални квалификационни системи.

Дейностите във връзка с партньорското обучение и обмена на добри практики помогнаха на участниците да се почувстват истински ангажирани с процеса и насърчиха допълнителни дейности. Необходима е обаче по-активна и по-качествена комуникация, за да се подобри участието на заинтересованите страни: социалните партньори, предоставящите ПОО, гражданското общество и учещите се.

Политиките в областта на ПОО сами по себе си не са достатъчни за да се справим с предизвикателствата в социално-икономическата сфера, а мобилността и ученето през целия живот да станат реалност. Необходими са всеобхватни подходи, които да свържат ПОО с други политики, по-специално с политиката в областта на заетостта и социалната политика.

ПРОЦЕСЪТ ОТ КОПЕНХАГЕН В ПО-ШИРОКИЯ КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКИТЕ НА ЕС

Предвид променящият се политически контекст през следващото десетилетие 2011—2020 г., по-специално с оглед на стратегията „Европа 2020“, на процеса от Копенхаген трябва да бъде даден нов импулс. Тъй като процесът е неразделна част от стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“, целите в областта на ПОО следва да продължат да бъдат в съответствие с общите цели, заложи в тази рамка.

ПОО следва да играе своята роля за постигането на двете водещи цели в областта на образованието, заложи в стратегията „Европа 2020“, по-конкретно — до 2020 г. да се намали до под 10 % делът на преждевременно напусналите образователната система и да се увеличи до поне 40 % делът на лицата на възраст 30—34 години със завършено висше или равностойно на висше образование.

Беше съставен списък от краткосрочни цели, посочващ конкретните действия, необходими за постигане на напредък по стратегическите цели. Списъкът от краткосрочни цели също ще бъде в улеснение при бъдещите периодични преразглеждания.

Отчитайки приоритетите и общите цели на споменатите по-горе европейска стратегия и рамка и като се зачита принципът на солидарност, се приема следното:

- глобална перспектива за ПОО през 2020 г.;
- 11 стратегически цели за периода 2011—2020 г. въз основа на посочената перспектива;
- 22 краткосрочни цели на национално ниво за първите 4 години (2011—2014 г.), като се

посочва подкрепата на равнището на ЕС;

- общи принципи, на които да се основава управлението и ангажираността с процеса от Копенхаген.

II. ГЛОБАЛНА ПЕРСПЕКТИВА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ 2020 Г.

До 2020 г. европейските системи за ПОО следва да станат по-привлекателни, приложими, насочени в по-голяма степен към професионалното развитие, по-иновативни, достъпни и гъвкави, отколкото са през 2010 г., и да допринасят за отлични постижения и равнопоставеност в ученето през целия живот, като осигуряват:

- **привлекателно и приобщаващо ПОО** с висококвалифицирани учители и обучители, новаторски методи на учене, висококачествена инфраструктура и материална база, висока приложимост на пазара на труда и възможности за по-нататъшно образование и обучение;
- висококачествено първоначално ПОО, което да бъде привлекателен избор, със същата стойност като общото образование, за учещите се, родителите и обществото като цяло. Първоначалното ПОО следва да осигури на учещите се придобиването както на ключови компетентности, така и на специфични професионални умения;
- **леснодостъпно и насочено към професионалното развитие продължаващо ПОО** за работници, работодатели, независими предприемачи и безработни, което да способства както за развитието на компетентностите, така и за смяна на професията;
- **гъвкави системи за ПОО, подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето**, които да съдействат за гъвкави програми за учене, да позволяват преминаване между различните подсистеми за образование и обучение (училищно образование, ПОО, висше образование, образование за възрастни) и **да осигуряват валидност на самостоятелното и неформалното учене, в т.ч. на компетентностите, придобити чрез трудов стаж**;
- **европейско пространство за образование и обучение** с прозрачни квалификационни системи, които позволяват трансфера и натрупването на резултати от ученето и признаването на квалификации и компетентности и да увеличават транснационалната мобилност;
- **значително подобрени възможности за транснационална мобилност** на ученици и специалисти в рамките на ПОО;

- леснодостъпни и висококачествени услуги за информация, ориентиране и консултиране през целия живот, образуващи съгласувана мрежа, които позволяват на европейските граждани да вземат обосновани решения и да управляват образователното и професионалното си развитие отвъд рамките на традиционното разпределение по полов признак.

III. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2020 г., ПОСЛЕДВАНИ ОТ КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА 2011—2014 г.

ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО И РЕЗУЛТАТНОСТТА НА ПОО И УВЕЛИЧАВАНЕ НА НЕГОВАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ И ПРИЛОЖИМОСТ

ПОО следва да има висока приложимост на пазара на труда и по отношение на индивидуалното професионално развитие. За да се повиши привлекателността му, участващите държави следва да преследват следните цели и действия:

1. Превръщане на първоначалното ПОО в привлекателна възможност за учене

- а) Повишаване на качеството на първоначалното ПОО (вж. също точка 2 по-долу), като се подобрят качеството и компетентностите на учителите, обучителите и училищните ръководители, като се въведат гъвкави начини за преминаване между всичките нива на образование и се повиши обществената осведоменост относно предлаганите от ПОО възможности. Това е от особено значение в участващите държави, в които има тенденция за подценяване на ПОО;
- б) Насърчаване на практическата дейност и осигуряване на висококачествена информация и ориентиране, чрез които малките ученици, преминаващи задължително образование, и техните родители да могат да се запознаят с различни специалности и възможности за професионално развитие;
- в) Осигуряване на включването на ключовите компетентности в учебните планове на първоначалното ПОО и разработване на подходящи средства за оценяване;
- г) Организиране на преподавателска и учебна дейност, която способства за развиването на умения за управление на професионалното развитие в

- първоначалното ПОО;
- д) Предоставяне на учещите се в рамките на първоначалното ПОО на достъп до подходящо съвременно оборудване, материали за обучение и инфраструктура. Предоставящите ПОО следва да разгледат възможността за поделение на разходите и оборудването помежду си и в сътрудничество със стопанския сектор. Ученето в процеса на работа в предприятията, които разполагат с необходимата инфраструктура, следва също да се насърчава;
 - е) Наблюдение на прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно образование и обучение чрез използване на националните системи за наблюдение.

2. Насърчаване на отличните постижения, качеството и приложимостта на първоначалното и продължаващото ПОО

Осигуряване на качество

- а) Високото качество на ПОО е необходимо изискване, за да бъде то привлекателно. За да се осигури по-добро качество, по-голяма прозрачност, взаимно доверие, мобилност на работниците и учещите си и учене през целия живот, участващите държави следва да въведат системи за осигуряване на качеството в съответствие с препоръката относно EQAVET;
- б) До края на 2015 г. участващите държави следва да създадат на национално равнище обща рамка за осигуряване на качеството за всички предоставящи ПОО, която да се прилага и за ученето на работното място и да е съвместима с рамката на EQAVET.

Качество на учителите, обучителите и други специалисти в областта на ПОО

- а) Участващите държави следва да подобрят първоначалното и продължаващото обучение за учителите, обучителите, менторите и съветниците по въпросите на професионалното развитие, като предложат гъвкави програми за обучение и инвестиции. Значението на тази цел е още по-голямо, като се имат предвид застаряването сред европейските учители и обучители, променящите се пазари на труда и работни среди, в съчетание с необходимостта да бъдат привлечени лицата, които са най-подходящи за преподаватели. Следва да се насърчава провеждането на стажове в предприятия за учители и обучители;

- б) Участващите държави следва да работят съвместно за определянето на най-добрите практики и ръководните принципи за промяната на компетентностите и профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО. Това може да стане с подкрепата на Европейската комисия и на Европейския център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), в сътрудничество с неговата мрежа от учители и обучители в областта на ПОО.

Приложимост на пазара на труда

Приложимостта на ПОО (както първоначалното, така и продължаващото) на пазара на труда и пригодността на завършилите ПОО за заетост следва да се засилят посредством различни мерки:

- а) Органите на национално, регионално и местно равнище в участващите държави следва да създадат възможности за засилване на сътрудничеството между училищата и предприятията с цел подобряване на знанията на учителите за работните практики, от една страна, и на общите педагогически умения и компетентности на обучителите, от друга страна;
- б) Участващите държави следва да насърчават партньорствата между социалните партньори, предприятията, предоставящите образование и обучение, службите по заетостта, публичните органи, научноизследователските организации и други заинтересовани страни, за да се осигури по-добър обмен на информация относно потребностите на пазара на труда и по-добра съвместимост между тези потребности и развиването на знания, умения и компетентности. Работодателите и социалните партньори следва да се стремят да определят ясно от какви компетентности и квалификации имат нужда в краткосрочен и в дългосрочен план в различните сектори и между тези сектори. Следва да продължи разработването на общ език⁴, който да свърже сектора на образованието и обучението, от една страна, с пазара на труда, от друга страна, като този процес следва да бъде съгласуван с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка;
- в) Учебните планове на ПОО следва да са ориентирани към постигането на резултати и да отговарят по-добре на потребностите на пазара на труда. Този въпрос следва да се реши посредством модели на сътрудничество с дружества или професионални

⁴ Този свързващ език е целта на проекта, озаглавен „Европейска класификация на уменията, компетентностите и професиите (ESCO)“.

браншови организации, които следва да подготвят и да осъществят обратна връзка с институциите за ПОО както относно пригодността за заетост, така и относно процента на заетост сред завършилите ПОО;

- г) Участващите държави и по-специално предоставящите ПОО следва да използват всяка получена такава информация, предоставена им от службите за професионално ориентиране, относно прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно учене с цел подобряване на качеството и приложимостта на ПОО;
- д) Ученето в процеса на работа, осъществявано в партньорство със стопанския сектор и организации с идеална цел, следва да стане постоянен елемент от всички курсове в областта на първоначалното ПОО;
- е) Участващите държави следва да подкрепят развитието на обучение от типа на стажуването и да подобрят осведомеността за него.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 г.

ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ 1 И 2

Действия на национално равнище:

1. Организиране на дейности, които да способстват за привлекателността на ПОО и за отличните постижения и които може да включват кампании и конкурси за умения;
2. Подкрепа на дейности, които дават възможност на малките ученици в системата на задължителното образование, да се запознаят със специалности и възможности за професионално развитие;
3. Предприемане на подходящи мерки за прилагане на препоръката относно EQAVET и осъществяване на напредък към създаването на национални рамки за осигуряване на качество в областта на ПОО;
4. Когато е целесъобразно, гарантиране, че ключовите компетентности и уменията за управление на професионалното развитие са включени по подходящ начин в учебните планове на първоначалното ПОО и че те могат да бъдат придобити чрез възможностите за обучение, предлагани от продължаващото ПОО;
5. Правителствата, социалните партньори и предоставящите ПОО следва да направят необходимото за:
 - използване в максимална степен на ученето в процеса на работа, в т.ч. стажовете, като принос към увеличаването на броя на стажанти в Европа до 2012 г.;
 - създаване на възможности за засилено сътрудничество между институциите за ПОО и предприятията (със стопанска и с идеална цел), например чрез стажове за учители в предприятията;
 - осигуряване на обратна връзка с институциите за ПОО относно пригодността на завършилите ПОО за заетост;
6. Продължаване на дейността по създаване на системи за наблюдение на прехода от учене към работа.

Подкрепа на равнището на ЕС:

- Стратегически документ относно ролята на отличните постижения в областта на професионалното образование за интелигентния и устойчив растеж;
- Обмисляне на европейска подкрепа за кампаниите за популяризиране на ПОО, в т.ч. проучване на Евробарометър относно привлекателността на ПОО;
- Насърчаване на конкурсите за умения на европейско и/или световно равнище;
- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на EQAVET;
- Преглед на изпълнението на EQAVET на национално равнище през 2013 г.;
- Включване в тематична мрежа на проектите за осигуряване на качество в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“;
- Ръководство относно/проучване на успешните модели за учене в процеса на работа (с информация от Cedefop);
- По-активно предвиждане на потребностите от умения и компетентности, особено чрез прогнози за потребностите от умения (Cedefop) и създаване на европейски съвети за уменията;
- Разработване на общ език, така че да се създадат връзки между сектора на образованието и обучението и пазара на труда (Европейска рамка за умения, компетентности и професии) в съответствие с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка;
- Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно пригодността за заетост въз основа на предложение на Комисията;
- Работа по най-добрите практики и ръководните принципи по отношение на промяната на профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО (съвместно със Cedefop).

ПРИЛАГАНЕ НА ПРАКТИКА НА УЧЕНОТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ И МОБИЛНОСТТА

3. Осигуряване на гъвкав достъп до обучение и придобиване на квалификация

По отношение на продължаващото ПОО

За да увеличат приноса на ПОО към постигане на целта 15 % от възрастните да участват в образование и обучение до 2020 г., участващите държави следва:

- а) да насърчават активно хората да участват в продължаващо ПОО, а предоставящите ПОО — да бъдат все по-силно ангажирани с него, като специално се обърне внимание на хората, изправени пред промени на пазара на труда (като работниците, изложени на риск да загубят работата си, и безработните), и на групите в неравностойно положение;
- б) да създадат подходяща рамка, която да има за цел да насърчава дружествата да продължават да инвестират в развитието на човешките ресурси и в продължаващо ПОО. Решението за това каква е правилната комбинация от стимули, права и задължения е в ръцете на участващите държави;

- в) да насърчават гъвкави форми на обучение (електронно обучение, вечерни курсове, обучение по време на работното време и др.), за да подпомогнат достъпа до обучение в различни житейски ситуации и да отговорят на различни потребности. Продължаващото обучение следва да обхваща всички видове учене, включително обучението в рамките на дружеството и ученето в процеса на работа, и следва да е еднакво достъпно и за жените, и за мъжете;
- г) да насърчават институциите за обучение и работодателите да съдействат, по-специално за обучението на големия брой нискоквалифицирани работници със завършен единствено долен курс на средното образование, които ще се облагодетелстват от подходите, при които в рамките на ПОО са включени основни умения;
- д) до 2015 г. да започнат да разработват национални процедури за признаване и валидиране на неформалното и самостоятелното учене, подкрепени при целесъобразност от национални квалификационни рамки. Тези процедури следва да са насочени към знанията, уменията и компетентностите, независимо от контекста, в който са придобити, напр. широкообхватно учене за възрастни, ПОО, стажове и доброволчески дейности. Следва в по-голяма степен да се имат предвид и знанията, уменията и компетентностите, които не водят непременно до получаването на образователен ценз. В това отношение е важно да има тясно сътрудничество с други области на политиката като младежта, спорта, културата, социалните въпроси, заетостта;
- е) да предприемат специфични мерки, за да увеличат процента на участие в продължаващо ПОО на хора, изправени пред промени в рамките на пазара на труда, и на групи със слабо участие в обучението като жените, нискоквалифицираните и по-възрастните работници. По-специално участващите държави следва да се стремят чрез инвестиции да постигнат съответствие между броя на хората с ниска квалификация на възраст 25—64 години, които участват в различни форми на учене през целия живот, със средния процент на участие за тази възрастова група.

По отношение на първоначалното и продължаващото ПОО

- а) да улеснят прехода от образование и обучение към работа и прехода между отделните видове работа, като предоставят интегрирани услуги за професионално ориентиране (услуги по заетостта и консултантски услуги), а също и умения за управление на професионалното развитие както за младите хора, така и за хората в

зряла възраст. От съществено значение е съответните лица, предоставящи услуги, да могат лесно и обективно да обменят информация и да развият качеството на услугите за професионално ориентиране;

- б) да разработят или поддържат ПОО в горния курс на средното образование/във висшето образование на ниво 5 или по-високо ниво от Европейската квалификационна рамка, когато е целесъобразно, и да допринасят за постигане на водещата цел на ЕС — 40 % от населението да има завършено висше или равностойно на висше образование;
- в) да насърчават гъвкавите начини за преминаване между ПОО, общото образование и висшето образование, и да увеличат достъпността, като създадат по-силни връзки между тях. За постигането на тази цел, както и за по-голямо участие в ученето през целия живот, участващите държави следва да ускорят създаването и прилагането на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на резултатите от ученето;
- г) Комисията и участващите държави следва да работят за постигането на по-голяма съгласуваност между двете европейски системи за кредити — ECVET и ECTS.

4. Разработване на стратегически подход към интернационализирането на първоначалното и продължаващото ПОО и насърчаването на международната мобилност

- а) Икономическата глобализация насърчава работодателите, работниците и независимите предприемачи да разширят обхвата на своята дейност извън границите на държавите си. Предоставящите ПОО следва да ги подкрепят в този процес, като придадат международно измерение на учебното съдържание и създадат международни мрежи с институции партньори;
- б) Участващите държави следва да насърчават местните и регионалните органи и предоставящите ПОО — посредством стимули, схеми за финансиране (включително чрез използване на европейските структурни фондове) и разпространение на най-добри практики — да разработят стратегии за трансгранично сътрудничество в областта на ПОО с цел поощряване на по-голяма мобилност сред учещите, учителите и обучителите и другите специалисти в областта на ПОО. Участващите държави следва да насърчават ПОО, което създава възможности, поощрява и — за

- предпочитане — включва периоди на мобилност, в т.ч. стажове, в чужбина;
- в) Участващите държави следва систематично да използват и утвърждават европейските инструменти за прозрачност, като Европейската квалификационна рамка, ECVET и Европас, за да насърчават транснационалната мобилност;
- г) Участващите държави следва да създават възможности за изучаване на езици в рамките на ПОО както за учещите, така и за учителите, и да насърчават осигуряването на езиково обучение, адаптирано към специфичните нужди на ПОО, със специален акцент върху значението на чуждите езици за транснационалното сътрудничество в областта на ПОО и международната мобилност.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 г.

ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ 3 и 4

Действия на национално равнище:

7. За да се увеличи до максимум приносът на ПОО към заложената в „Образование и обучение 2020 г.“ цел за постигане на 15 % участие на възрастните във формите на ученето през целия живот — преглед на използването на стимули, права и задължения за всички участващи заинтересовани страни и да се предприемат подходящи действия за насърчаване на участието в продължаващото ПОО;
8. Прилагане на препоръката относно Европейската квалификационна рамка:
 - разработване на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето. Използване на националните квалификационни рамки за стимулиране на по-добри възможности за преминаване между ПОО и висшето образование, за разработване или поддържане на ПОО в горния курс на средното образование или във висшето образование съгласно нивата на Европейската квалификационна рамка и за реализирането на гъвкави програми за учене;
 - приравняване на нивата по националните квалификационни рамки към нивата по Европейската квалификационна рамка до 2012 г.;
9. Разработване и насърчаване на използването на процедури за валидиране на неформалното и самостоятелното учене с подкрепата на Европейската квалификационна рамка/националните квалификационни рамки, както и осигуряване на професионално ориентиране;
10. Осигуряване на интегрирани услуги за професионално ориентиране (образование, обучение, заетост), тясно свързани с нуждите на пазара на труда;
11. Напредък по прилагането на ECVET в съответствие с препоръката и участие в изпитването на мобилността на ECVET;
12. Предприемане на подходящи мерки за увеличаване на мобилността в рамките на ПОО, включително:
 - Насърчаване на по-голям брой ученици в първоначалното ПОО и специалисти в областта на ПОО да участват в транснационална мобилност;
 - Насърчаване на местните и регионалните органи, както и на предоставящите ПОО, да разработят култура на интернационализиране и съответни свързани с нея стратегии, в т.ч. трансгранична мобилност;

- Преодоляване на правните и административните пречки пред транснационалната мобилност на стажантите;
- Насърчаване на професионалните камари, стопанските организации и други заинтересовани организации да оказват подкрепа на приемащите и изпращащите предприятия при осигуряването на подходящи условия за стажантите в рамките на транснационалната мобилност;
- Гарантиране, че в учебните планове на ПОО присъстват изучаването на езици и межкултурните компетентности;
- Оптимално използване на други инструменти на ЕС (напр. Европейската квалификационна рамка, EQAVET, Европас) с цел увеличаване на взаимното признаване на квалификациите и компетентностите.

Подкрепа на равнището на ЕС:

- Ръководство относно достъпа и участието в продължаващото ПОО;
- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на Европейската квалификационна рамка, по-специално с оглед на прилагането на подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето;
- Очертаване на новостите в разработването на националните квалификационни рамки от Cedefop и ЕФО;
- Препоръка на Съвета относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене (2011 г.);
- Доклад за напредъка по разработването на политиките, системите и практиките, свързани с професионално ориентиране през целия живот — 2011 г. (Cedefop, ЕФО и Европейска мрежа за разработване на политики за професионално ориентиране през целия живот).
- Насоки и техническа подкрепа за прилагането на ECVET;
- Периодичен преглед на прилагането на ECVET (съвместно със Cedefop);
- Включване в тематична мрежа на проектите по линия на ECVET в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“;
- Препоръка относно мобилността с цел учене (2011 г.);
- Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно мобилността в областта на ПОО въз основа на предложение на Комисията (2011 г.);
- Предложение за рамка за качество на стажовете;
- Насърчаване на мобилността сред стажантите, включително чрез портал за подкрепа в рамките на програмата за учене през целия живот/програмата „Леонардо да Винчи“;
- Разработване на европейски паспорт на уменията като част от Европас до 2012 г.

РАЗГРЪЩАНЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО, ИНОВАЦИИТЕ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

5. Разгръщане на иновациите, творчеството и предприемачеството и използване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) (в първоначалното и продължаващото ПОО)

Творчеството и иновациите в ПОО и използването на новаторски методи на учене могат да насърчат учещите се да останат в рамките на ПОО, докато се квалифицират.

КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ — ВЕРСИЯ 7, М. ДЕКЕМВРИ 2010 Г.

- а) Участващите държави следва активно да насърчават предоставящите ПОО да си сътрудничат с иновативни предприятия, центрове за разработка на програми, сектора на културата и институциите за висше образование за създаване на „партньорства на знанието“. Това следва да помогне на предоставящите ПОО да получат ценна информация относно нововъведенията и нуждите от компетентности и да развият отлични професионални постижения и иновации. Подобни партньорства могат да спомогнат и за въвеждането на основани на опита методи на учене, като се насърчава експерименталният подход и се адаптират учебните планове;
- б) Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) следва да се използват, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище;
- в) Участващите държави следва да насърчават инициативи, насочени към подпомагане на предприемачеството както в първоначалното, така и в продължаващото ПОО, в тясно сътрудничество с работодателите, предоставящите ПОО и националните услуги в подкрепа на бизнеса. За целта те следва да насърчават предоставянето на необходимите средства, напр. за материали за обучение, за спомагателни средства и за създаване на минидружества от учещите се, и да засилят сътрудничеството на регионално равнище;
- г) Участващите държави следва да подкрепят наскоро установените и бъдещите предприемачи, като насърчават завършилите ПОО да стартират бизнес и като подпомагат мобилността с цел учене сред младите предприемачи.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 г.

ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 5

Действия на национално равнище:

- 13. Насърчаване на партньорства за творчество и иновации (предоставящи ПОО, институции за висше образование и центрове за разработка на програми, изкуство, научни изследвания и иновации);
- 14. Насърчаване на ефективно и иновативно използване на технологии от всички предоставящи ПОО при осигурено качество (включително публично-частни мрежи и партньорства) с помощта на необходимото оборудване, инфраструктура и мрежи и при непрекъснато усъвършенстване, което отразява развитието на технологиите и педагогическите концепции;
- 15. Предприемане на мерки за насърчаване на предприемачеството, в т.ч. чрез поощряване на придобиването на ключови компетентности, осигуряване на възможност за практически опит в предприятията и включване на експерти от стопанския сектор.

Подкрепа на равнище ЕС:

Създаване на форум на равнището на ЕС между ПОО и стопанския сектор с акцент върху следните въпроси:

- ролята на ПОО в триъгълника на знанието;
- преходът от ПОО към стопанския сектор: как да се окаже подкрепа на завършилите ПОО да стартират бизнес.

**УТВЪРЖДАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА, СОЦИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ И АКТИВНОТО
ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ**

6. Осъществяване на приобщаващо първоначално и продължаващо ПОО

Участващите държави следва да предлагат ПОО, което увеличава пригодността на хората за заетост (в краткосрочен и дългосрочен план), позволява им да се развиват професионално по качествен начин, да придобият удовлетворяващ трудов опит, увереност, професионална гордост и почтеност и предлага възможности за растеж в професионалния и личния им живот. За да постигнат това, участващите държави следва:

- а) да гарантират, че в рамките на първоначалното ПОО учещите се придобиват както специфични професионални компетентности, така и по-широкообхватни ключови компетентности, включително хоризонтални компетентности, които им позволяват да продължат образованието и обучението си (в рамките на ПОО или на висшето образование) и им помагат за избора на професия, за участието на трудовия пазар и за преходите в рамките на този пазар. Знанията, уменията и компетентностите, които хората придобиват в рамките на ПОО, следва да им позволяват да управляват своето професионално развитие и да играят активна роля в обществото;
- б) да направят необходимото системите за учене за възрастни да подпомагат придобиването и допълнителното развитие на ключови компетентности. Това може да се осъществява в сътрудничество с предоставящите ПОО, местните общности, организациите на гражданското общество и др.;
- в) да използват в максимална степен приноса на ПОО за намаляване на процента на преждевременно напускащите образователната система до под 10 % посредством съчетаване на превантивни и коригиращи мерки. Това може да се постигне например чрез

КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ — ВЕРСИЯ 7, М. ДЕКЕМВРИ 2010 Г.

приложимо към пазара на труда ПОО увеличаване на ученето в процеса на работа и на стажовете, гъвкави програми за учене, ефективно професионално ориентиране и консултиране, както и чрез учебно съдържание и методи, които отчитат начина на живот и интересите на младите хора, докато в същото време поддържат висококачествени стандарти за ПОО;

- г) да предприемат подходящи мерки за осигуряване на равен достъп, по-специално за лица и групи, за които съществува риск от изключване, особено хората с ниска квалификация и без квалификация, хората със специални нужди или в неравностойно положение и по-възрастните работници. Участието на тези групи в ПОО следва да се улеснява и насърчава чрез финансови или други средства и чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, както и чрез осигуряването на гъвкави програми за учене;
- д) да насърчават активното гражданско участие в ПОО, например като поощряват партньорствата между предоставящите ПОО и организациите на гражданското общество или като насърчават представителството на учещите се в институциите за ПОО в съответствие с националното законодателство и практики. Такава насърчаваща позиция може да допринесе за валидирането на умения и компетентности, придобити чрез доброволчески дейности.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 г.

ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 6

Действия на национално равнище:

16. Предприемане на превантивни и коригиращи мерки за максимално увеличаване на приноса на ПОО в борбата срещу преждевременното напускане на образователната система;
17. Обмисляне на конкретни мерки, насочени към увеличаване на участието на групи от лица с ниска квалификация и други „изложени на риск“ групи в образованието и обучението, в т.ч. чрез разработване на гъвкави програми за учене в рамките на продължаващото ПОО и използването на подходящи услуги за професионално ориентиране и подкрепа;
18. Използване на ИКТ, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище, така че да се подпомогне участието на „изложени на риск“ групи;
19. Използване на съществуващите системи за наблюдение за подкрепа на участието на „изложени на риск“ групи в ПОО: вж. краткосрочна цел 6.

Подкрепа на равнището на ЕС:

- Наръчник с най-добри практики относно включването на „изложени на риск“ групи чрез съчетаване на учене в процеса на работа и ключови компетентности;

- Препоръка на Съвета относно ограничаването на преждевременното напускане на училище (2011 г.).
--

ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ

7. По-активно участие на заинтересованите от ПОО страни и по-голяма осведоменост за постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО

По-активно участие на заинтересованите от ПОО страни предполага по-голяма осведоменост за постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО. Ето защо Европейската комисия и участващите държави следва да обмислят инвестиции в ясни и целенасочени форми на комуникация, ориентирани към различни групи заинтересовани страни на национално и на европейско равнище. За да улеснят използването на наличните инструменти на ЕС, учещите се и всички участващи страни следва да получават обстойна и пригодена специално за тях информация.

8. Координирано управление на европейските и националните инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качество и мобилността

В съответствие с посочените по-горе стратегически съгласуваното и допълващото се използване на различни европейски и национални инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качеството и мобилността следва да е главен приоритет за държавите-членки през следващите години. Необходимо е координирано управление на тези инструменти в рамките на процеса от Копенхаген и по-голямо полезно взаимодействие с инструментите и принципите на процеса от Болоня.

9. Задълбочаване на сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с него области

Участващите държави и Европейската комисия следва да задълбочат сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с нея области, като заетостта, икономическите въпроси, научноизследователската дейност и иновациите, социалните въпроси, младежта, спорта и културата, за да се придържат към интегрираните насоки на стратегията „Европа 2020“ и за да утвърдят признаването на компетентности и квалификации.

10. Подобряване на качеството и сравнимостта на данните за разработването на

политиката на ЕС в областта на ПОО

Разработването на политиката на равнище ЕС в областта на ПОО следва да се основава на съществуващите сравними данни. За тази цел и като използват програмата за учене през целия живот, държавите-членки следва да събират приложими и надеждни данни относно ПОО — включително относно мобилността в областта на ПОО — и да ги предоставят на Евростат. Държавите-членки и Комисията следва съвместно да постигнат съгласие относно това кои данни да бъдат предоставени първоначално;

11. Оползотворяване на подкрепата от страна на ЕС

Европейските структурни фондове и програмата за учене през целия живот следва да се използват в подкрепа на съгласуваните приоритети в областта на ПОО, включително международната мобилност и реформите, провеждани от участващите държави.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 г.

ОТНОСНО ХОРИЗОНТАЛНИТЕ ЦЕЛИ 7—11

Действия на национално равнище:

20. Създаване на стратегии за комуникация за различните заинтересовани групи, които наблягат върху прилагането и добавената стойност на инструментите (ECVET, ECTS, приравняване на националните квалификационни рамки и Европейската квалификационна рамка, системи за осигуряване на качество в съответствие с EQAVET);
21. Създаване на механизми за структурно сътрудничество между сектора на ПОО и службите за заетост на всички равнища (политика и прилагане), в т.ч. социалните партньори;
22. Принос към подобряването на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост.

Подкрепа на равнището на ЕС:

- Подкрепа за постигането на посочените по-горе цели чрез програмата за учене през целия живот и, когато е подходящо, европейските структурни фондове;
- Подкрепа на партньорското обучение между участващите държави и на новаторските проекти;
- Определяне на процедура за засилена координация при прилагането на общите европейски инструменти в областта на образованието и обучението;
- Европейска стратегия за комуникация относно европейските инструменти за прозрачност;
- Развиване на структурирано сътрудничество с асоциациите, предоставящи ПОО на равнище ЕС;
- Засилване на структурираното сътрудничество между политиките в областта на образованието и обучението и в областта на заетостта;
- Подобряване на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост;

- Социалните партньори на всички равнища следва да продължават да играят активна роля в процеса от Копенхаген (управление и ангажираност) и да допринасят за осъществяването на посочените по-горе краткосрочни цели;
- Докладване относно развитието на ПОО в държавите-членки и страните партньори;
- Активизиране на обмена със страните, участващи в процеса на разширяване, и със съседните страни.

IV. ПРИНЦИПИ, НА КОИТО ДА СЕ ОСНОВАВА УПРАВЛЕНИЕТО И АНГАЖИРАНОСТТА С ПРОЦЕСА ОТ КОПЕНХАГЕН

- Държавите-членки следва категорично да се ангажират с изпълнението на приоритетите на процеса от Копенхаген в рамките на националните програми за реформи във връзка със стратегията „Европа 2020“;
- Докладването по процеса от Копенхаген следва да стане част от докладването по стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“. Това ще осигури най-ефикасния принос към докладването относно стратегията „Европа 2020“ и ще увеличи осведомеността за ПОО в областта на ученето през целия живот;
- Следва да се задълбочи сътрудничеството в областта на ПОО. Отвореният метод на координация следва да продължи да служи като основен механизъм на това сътрудничество. Партньорското обучение и новаторските проекти следва да осигуряват средства за подкрепа на развитието на националните политики;
- Генералните директори, отговарящи за професионалното обучение, европейските социални партньори и Консултативният комитет за професионално обучение следва да продължат да играят активна роля в управлението на процеса от Копенхаген;
- Cedefop и Европейската фондация за обучение (ЕФО) следва съобразно конкретните си мандати да продължат да подкрепят разработването и изпълнението на политиката, да докладват за напредъка по стратегическите цели и по краткосрочните цели и да предоставят сведения за изготвянето на политиката в областта на ПОО;
- Организациите, предоставящи на ПОО, следва да бъдат поощрявани да си сътрудничат на европейско равнище за постигането на посочените по-горе цели;
- Политическият диалог и обменът на опит с глобалните ни партньори могат да допринесат за посрещане на днешните и бъдещите предизвикателства. Следва да се подобрят обменът и сътрудничеството с потенциалните страни кандидатки, със съседните държави, подпомагани от ЕФО, и с международните организации, по-специално ОИСР, Съвета на Европа, Международната организация на труда и ЮНЕСКО. Правото на участие в тези

КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ — ВЕРСИЯ 7, М. ДЕКЕМВРИ 2010 Г.

дейности следва да е гарантирано за всички участващите държави;

- Следва да бъде съставен нов списък от краткосрочни цели до 2014 г. въз основа на посочените по-горе стратегически цели.

По настоящия текст беше постигнато съгласие на министрите, отговарящи за професионалното образование и обучение в държавите-членки на ЕС (Австрия, Белгия, България, Кипър, Чешка република, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия, Испания, Швеция, Обединено кралство), в страните кандидатки за членство в ЕС (Хърватия, бивша югославска република Македония, Исландия, Турция) и в държавите от ЕАСТ/ЕИП (Лихтенщайн, Норвегия). В текста тези държави са наречени „участващи държави“.

Също така беше постигнато съгласие между Европейската комисия и следните европейски социални партньори: Европейската конфедерация на профсъюзите (ЕКП), Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската асоциация на занаятите и малките и средните предприятия (UEAPME) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP).